

Hodnotenie rekultivácie odkaliska so sulfidmi na základe výskumu antropogénnej pôdy

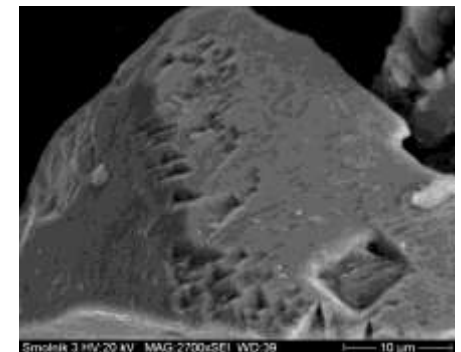
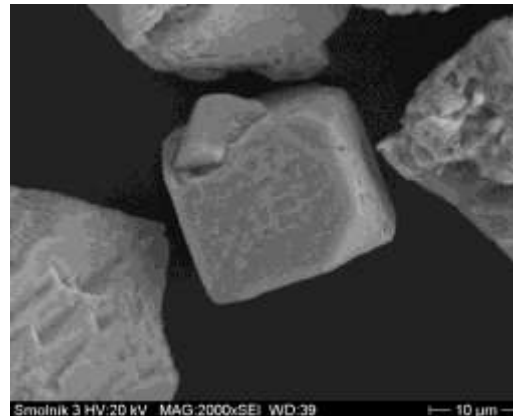
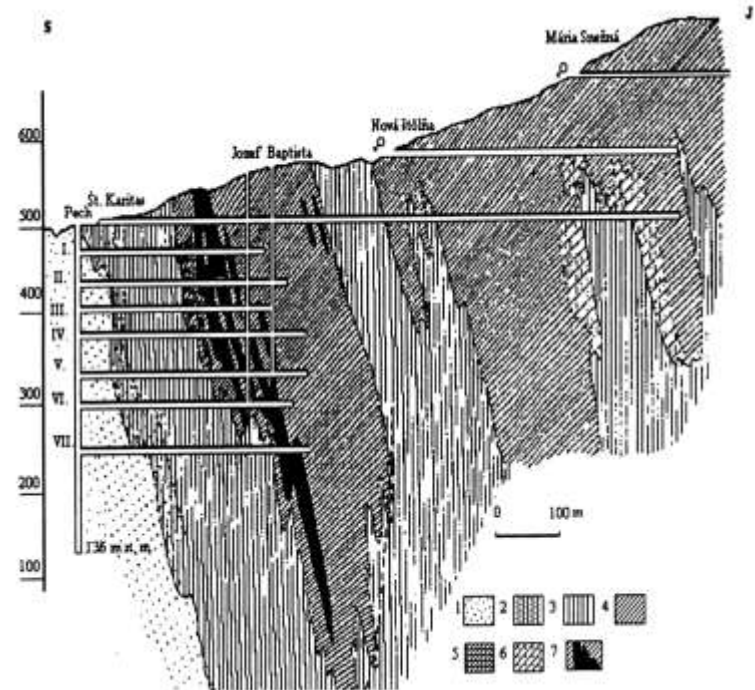
Otília Lintnerová a Kristína Mangová

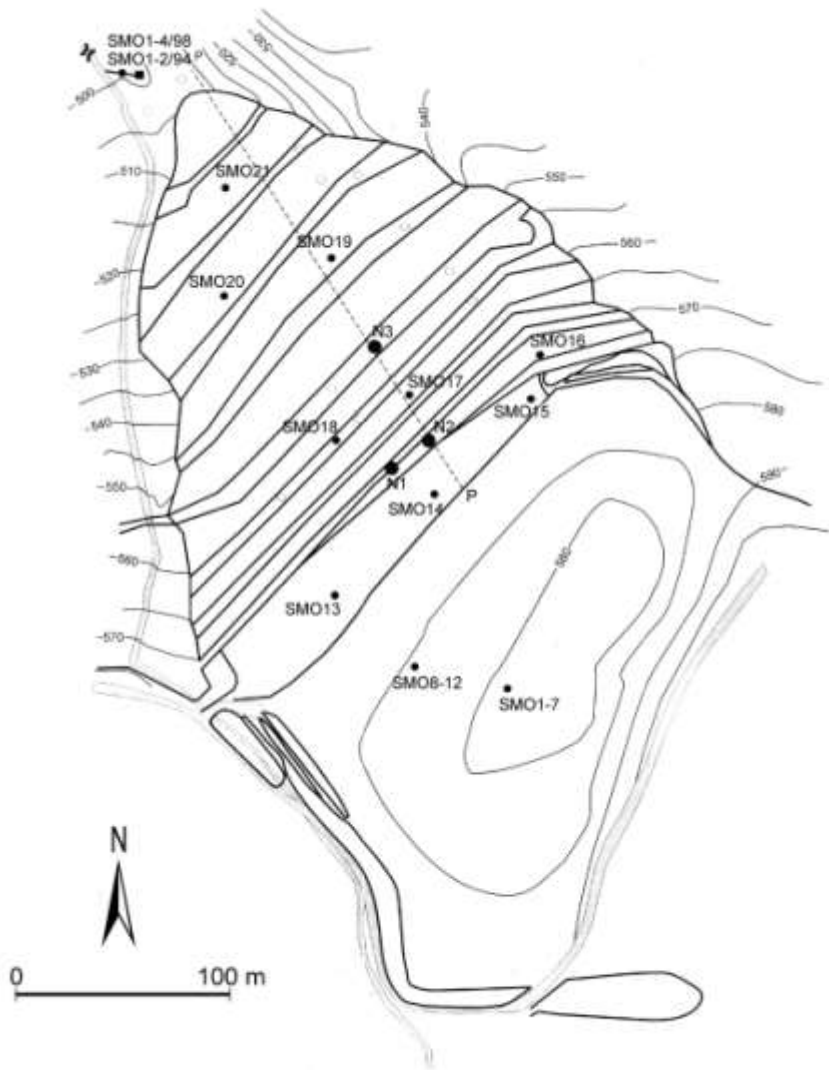
Katedra ložiskovej geológie, Prírodovedecká fakulta UK, Mlynská dolina, 842 15,
Bratislava 4, email: lintnerova@fns.uniba.sk : kristina.mangova@gmail.com

Hustopeče 2012

Antropogénne pôdy na povrchu banského odkaliska so sulfidmi : z ložiska Smolník, Juhovýchodné Slovensko

- **Charakteristika pôdneho substrátu**
- Odpad z flotácie pyritovej rudy :
medený a nakoniec aj pyritový - rudný koncentrát sa získaval
- **post-flotačný kal** –
- e.g. 80 % vody, transport na odkalisko -
jednnozrný materiál, homogénny -
proces sedimentácie menil vlastnosti
- **nízky obsah pyritu** - na povrchu
znižovaný oxidačnými procesmi

	Smolník 1997 and 1998		1999	2001	2002			
mg.l ⁻¹	Right side	Left side	Right	Right	right	Left	central	Damp
Analysed	23	8	4	1	1	2	2	2
Fe	5,01 ± 0,94	32,04 ± 4,79	5,01	0,05	0,2	48,35	2,09	0,49
SO ₄ ²⁻				1180	860	801	119	1730
Zn	0,13 ± 0,03	0,19 ± 0,06	0,12	0,281	0,151	0,224	0,174	1,54
Cu	0,06 ± 0,03	0,05 ± 0,04	0,06	0,03	0,02	0,09	0,02	9,49
As					0,002	0,356	0,25	0,001
pH	6,56 ± 0,09	6,44 ± 0,12	6,56	6,16	6,43	6,34	6,48	3,70

Odkalisková drenážna voda: blízko neutrálne pH, zvýšený obsah Fe, SO₄²⁻, As a Cu.

„**Okrové zrazeniny**“ akumulujú prvky : 10 až 1000 krát zvýšený obsah prvkov pri transformácii do „pevného“ stavu : nanočastice sa lahko premiestňujú ako **vodná suspenzia**

Vysušený povrch, prekrytý drevným odpadom, zalesnený

1998.1999

2002

Sample	dept (cm)	pH _{KCl}	Al _{KCl} (mg.kg ⁻¹)	Secondary minerals
SMO1/ 1	2-8	4	71	Fe - oxide
SMO1/ 2	8-20	2.8	110	rozenite
SMO1/ 3	25 - 35	2.3	232	jarosite
SMO1/ 4	40 - 50	2.7	29	Fe - oxide*. gypsum
SMO1/ 5	65 - 75	7.9	0.7	Fe - oxid*. siderite. dolomite
SMO1/ 6	75 - 80	7.9	0.6	Fe - oxide. rozenite. dolomite
SMO 1/7	80 -100	6.8	0.8	Gypsum Fe - oxid*

Sample	dept (cm)	pH (H2O)	pH (KCL)	EC μS.cm ⁻¹
2002 tailing dam	S3/ 0-15	7.8	7.8	646
	S3/20-30	8.0	8.2	823
	S3 /40-50	4.2	3.9	2340
	S3 /55-60	3.6	3.5	1615
	S3/65-70	6.4	6.5	1894
	S3/75-80	6.0	6.2	2220
	S3 / 110	6.1	6.3	2170

2008

2011

Charakteritika pôdneho substrátu :

základ pre stanovenie environmentálneho rizika banského odpadu

Oxidácia /acidifikácia :

-Distribúcia pH

(10-20 cm. 40-50 cm. 70-80 cm)

(minerálne zloženie vs.

neutralizačný potenciál odpadu

- mobilizácia toxických prvkov

- (Cu. As. Al. Pb. Zn)

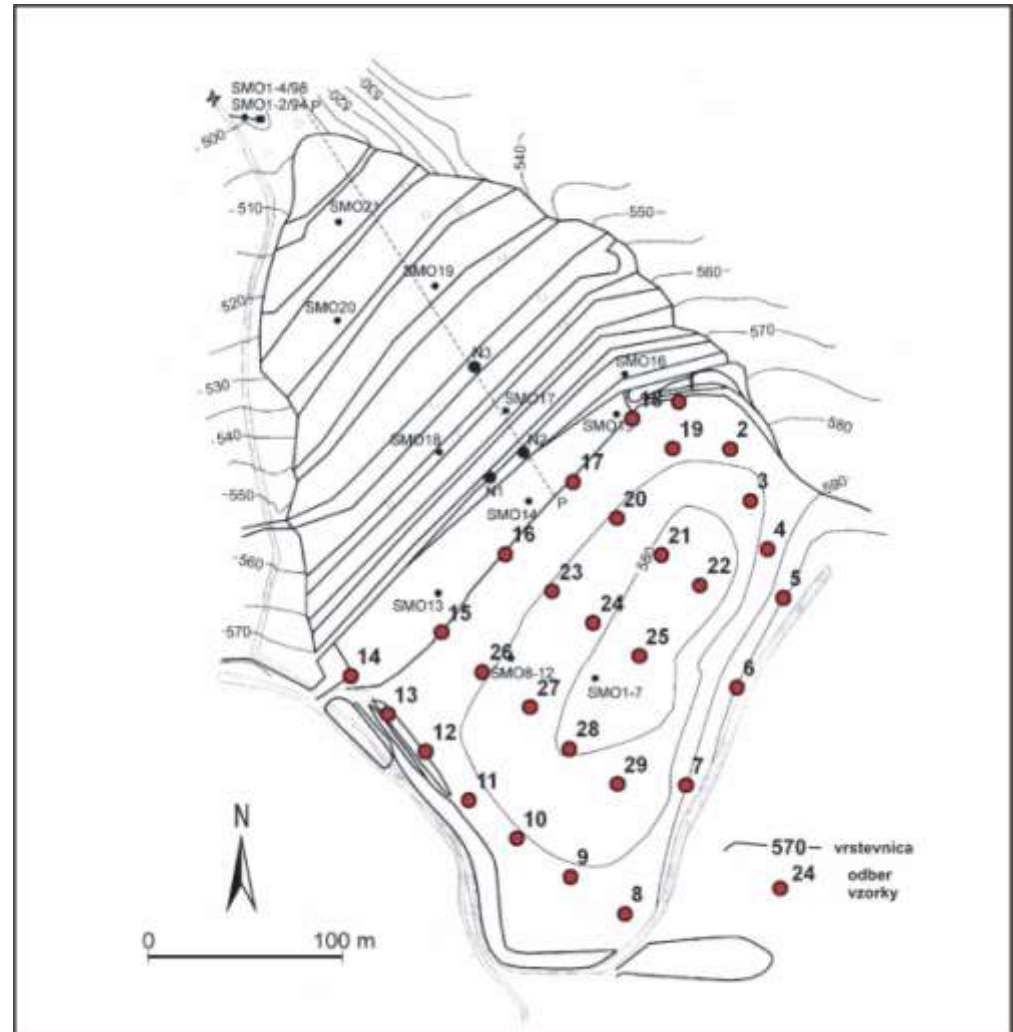
- obsah Fe oxidov v pôde :

povrchová a celková aktivita

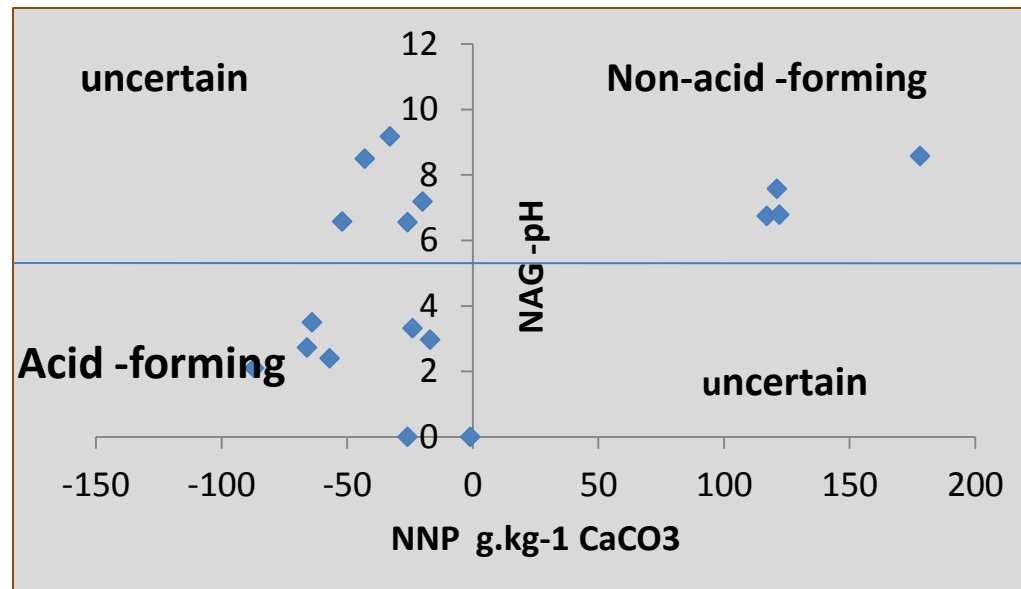
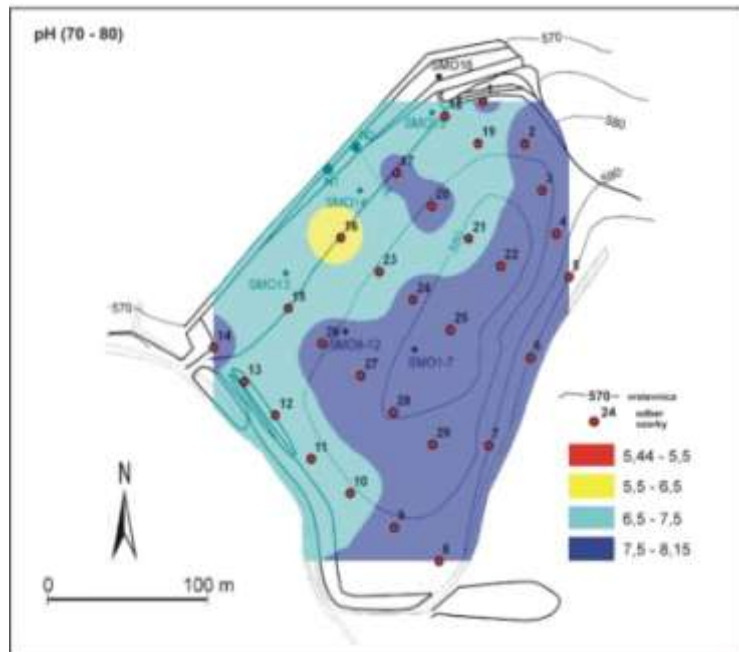
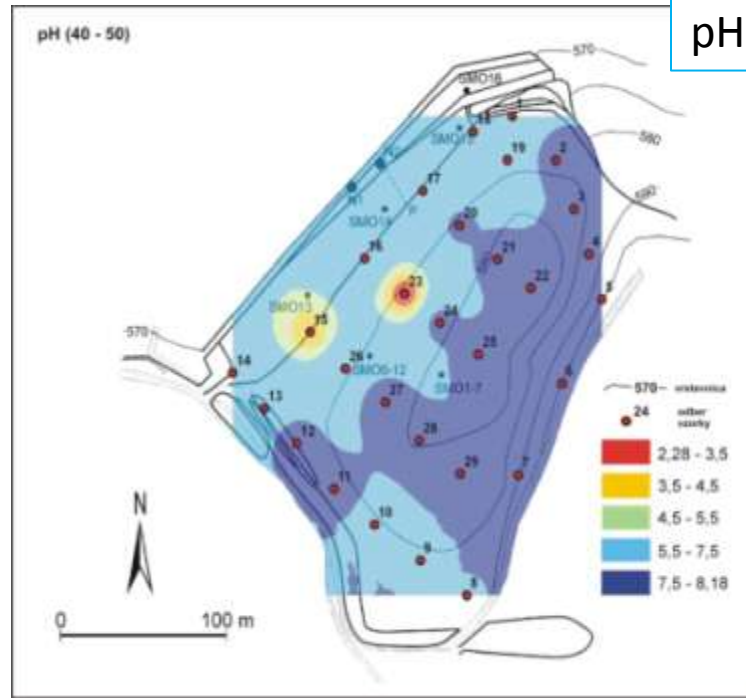
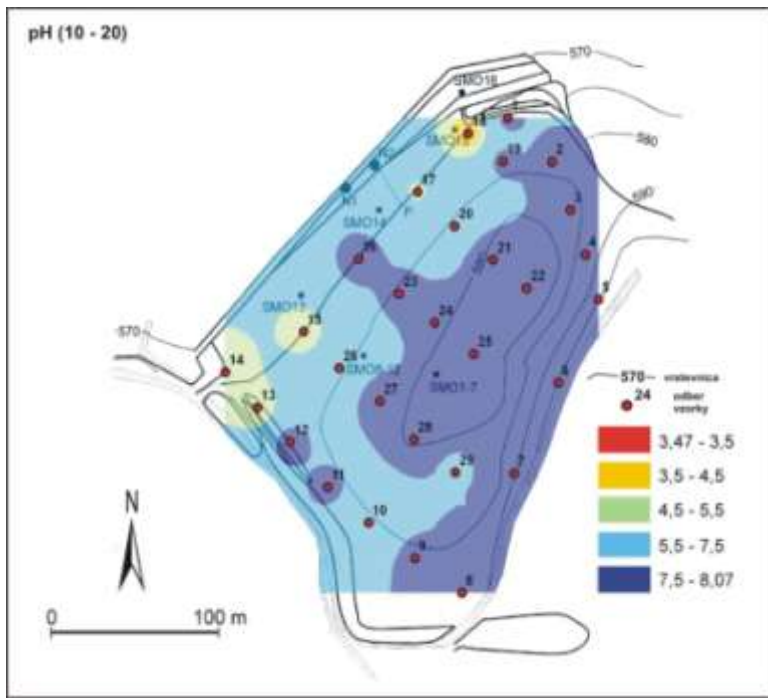
pôdnych minerálov)

Selektívne stanovenie – sekvenčná

analýza

pH distribuúcia

Tab. 1. Minerálne zloženie vzoriek substrátu z hĺbky 70-80 cm (odber 2008)

vzorky 2008	SM 2	SM 8	SM 10	SM 6	SM 18	SM 23	SM 29	rozsah
minerály	váh. %							
kremeň	43,0	46,0	42,9	50,8	45,8	45,8	56,3	43 - 56
dolomit and siderit	21,3	11,9	14,6	0,3	16,8	8,3	1,6	0 -21
pyrit	1,7	0,9	1,0	4,2	3,1	2,6	3,0	0,9 - 4,2
illit a muskovit	12,9	27,4	23,4	5	16,6	15,3	8,5	5 - 27
chlority	18,6	12,7	17,5	38,8	17,5	27,1	30,3	13-39
total	97,6	98,8	99,4	99,0	99,8	99,1	99,6	

obsah nestabilných minerálov

Pôdny substrát : 10- 20 cm

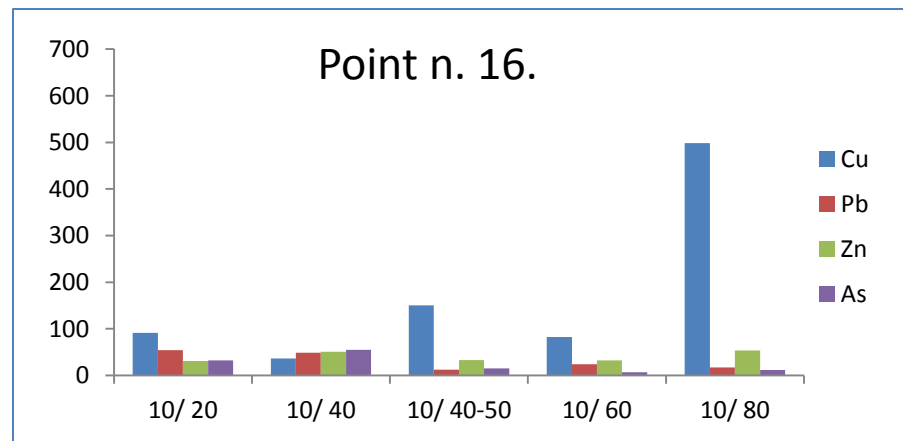
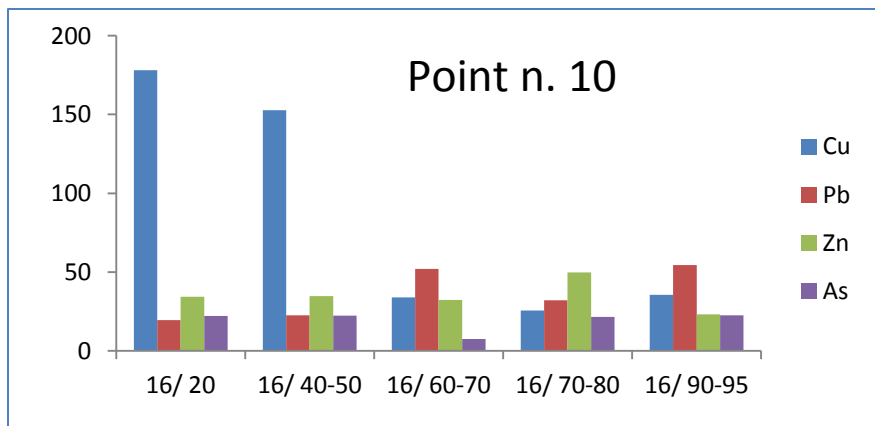
Vzorka	Cu	CER*	K _s **	Zn	K _s **	CER*	Fe	CER	K _s **	As	CER*	K _s **	pHK Cl
Sample (cm)	mg.kg-1			mg.kg-1			mg.kg-1			mg.kg-1			
2/10-20	422.5	24.9	0.72	45.6	0.19	0.79	41340	1.4	0.52	15.0	2.1	0.13	7.88
8/10-20	424.0	24.9	0.73	44.1	0.19	0.76	30625	1.0	0.38	24.5	3.5	0.21	7.85
10/10-20	91.2	5.4	0.16	30.6	0.13	0.53	27225	0.9	0.34	32.2	4.6	0.27	7.85
16/ 10-20	178.1	10.5	0.30	34.4	0.14	0.59	67450	2.2	0.84	22.1	3.2	0.19	2.63
18/ 10-20	118.7	7.0	0.20	30.0	0.13	0.52	28605	1.0	0.36	14.4	2.1	0.12	7.83
23/ 10-20	718.0	42.2	1.23	230.2	0.97	3.97	40365	1.3	0.50	17.6	2.5	0.15	3.08
29/10-20	146.5	8.6	0.25	21.0	0.09	0.36	21540	0.7	0.27	15.2	2.2	0.13	7.5
Slovensko*	17.0			58.0			30000			7.0			
Smolnik/7N**	548			238			80000			118.0			

Celkový obsah v pôdach Slovenska, celkový obsah v pôdach v okolí Smolnika :
 antropogénne znečistenie - 0.5M HCl extrakt : CER Concentration Enrichment Ratio
 K_s(contrast – total obsah/0.5 M obsah prvku v pôdnej vzorke – Smolnik /7N

40 - 90 cm

ratio $K_M = \text{Total} / 0.5 \text{ M obsah prvku (total- SM9/40-50 cm)}$

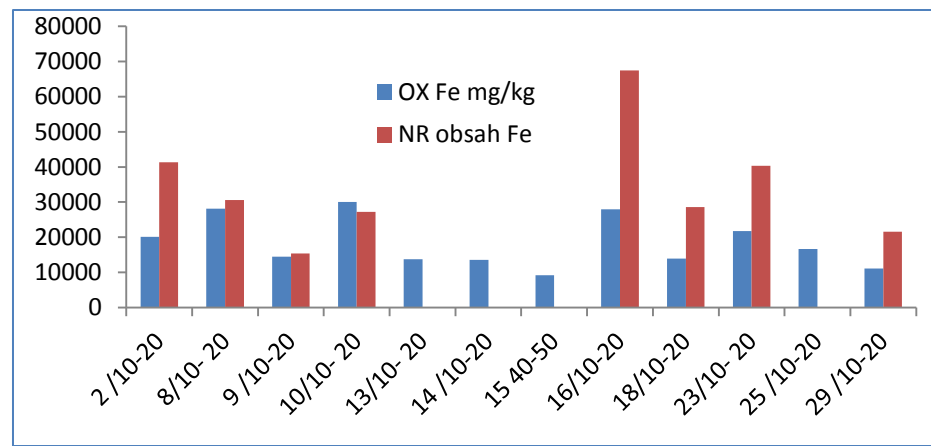
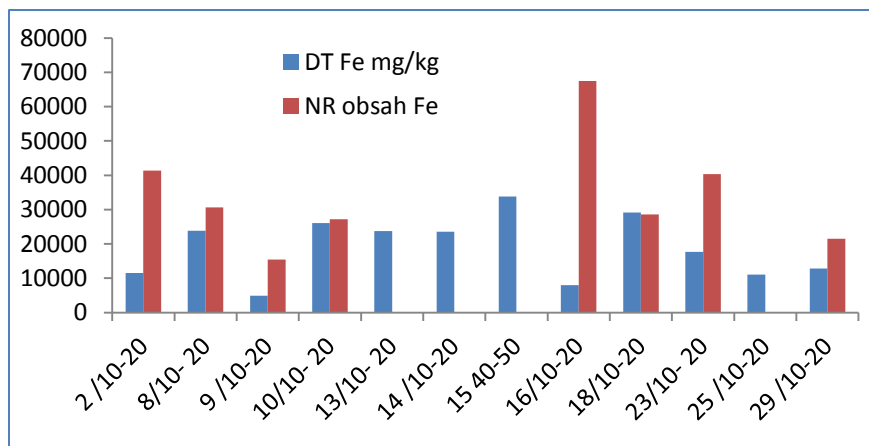
samples	Cu	K_M	Pb	K_M	Zn	K_M	As	K_M	Fe	K_M	pH _{KCl}
Dept (cm)	mg.kg-1		mg.kg-1		mg.kg-1		mg.kg-1		mg.kg-1		
10/ 30-40	36.3	0.10	49	0.56	50.9	0.26	54.7	0.32	20230	0.39	2.28
10/ 40-50	150.4	0.39	12.5	0.14	33.25	0.17	15.45	0.09	38345	0.74	7.83
10/ 60-70	82.2	0.22	24	0.27	32.6	0.17	6.55	0.04	35330	0.68	7.15
10/ 80-90	498.5	1.31	17.5	0.20	53.4	0.28	11.55	0.07	39330	0.76	6.05
16/ 40-50	152.75	0.40	22.5	0.26	34.65	0.18	22.4	0.13	41315	0.79	7.43
16/ 60-70	33.95	0.09	52	0.59	32.25	0.17	7.5	0.04	12400	0.24	7.62
16/ 70-80	25.6	0.07	32	0.37	49.8	0.26	21.4	0.12	15480	0.30	6.36
16/ 90-95	35.5	0.09	54.5	0.62	23.2	0.12	22.45	0.13	11260	0.22	8.2
SM 9/40-50	381	1.00	87.4	1.00	194	1.00	173.3	1.00	52080	1.00	

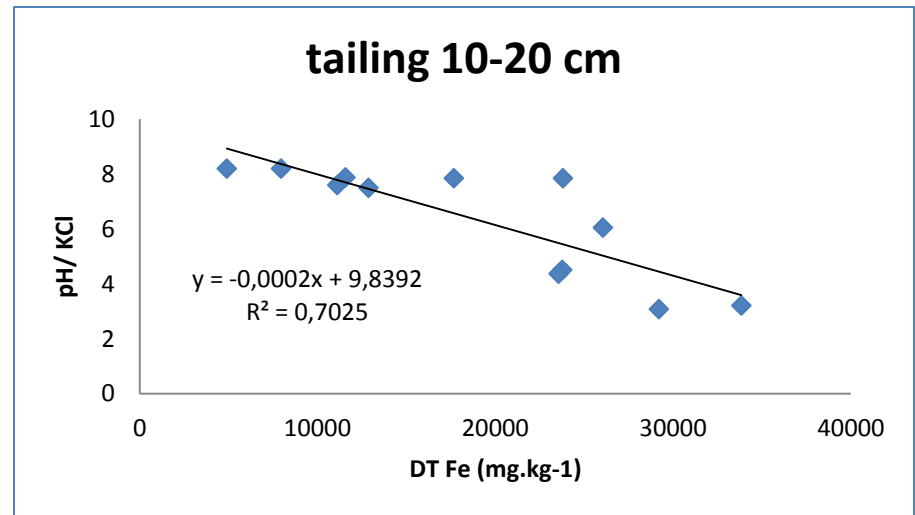
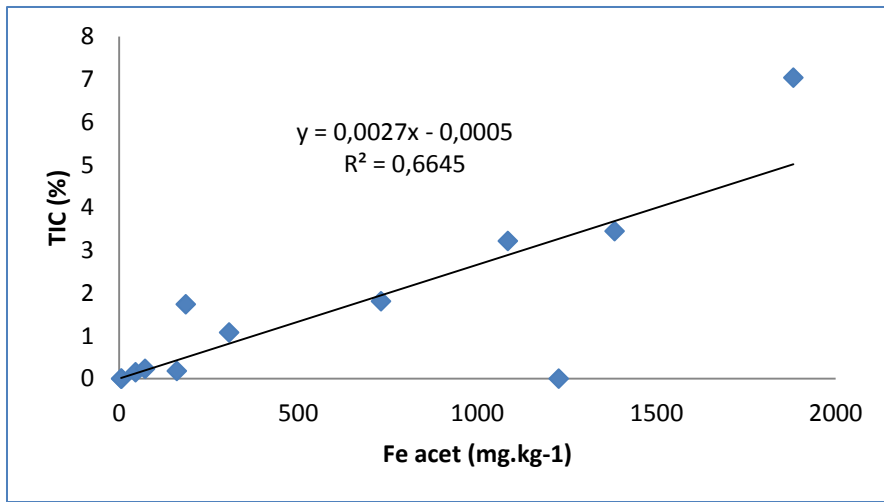
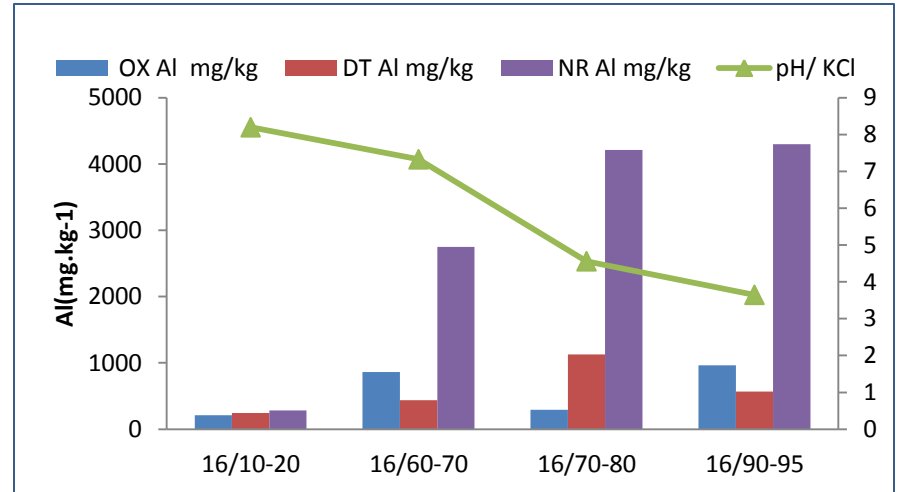
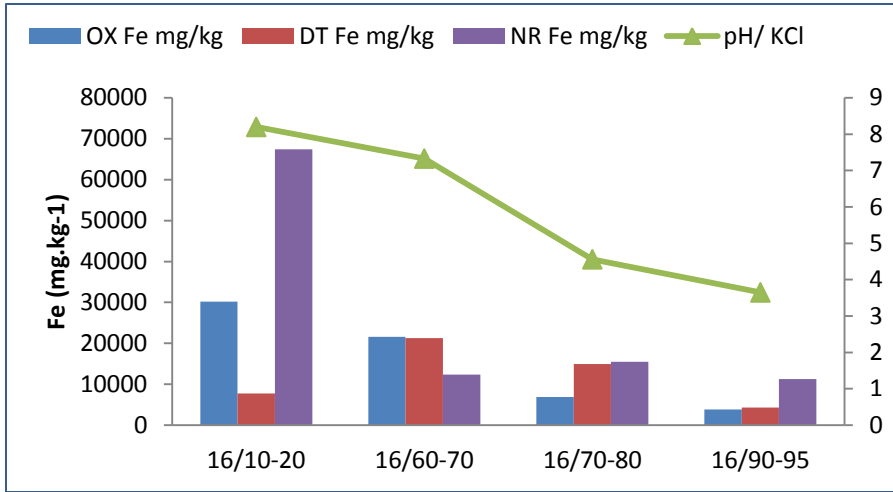

Fe oxidy v pôde : sekvenčná analýza

Vzorka	OX Fe mg/kg	DT Fe mg/kg	OX Al mg/kg	DT Al mg/kg	NR obsah Fe	NR obsah Al
2 /10-20	20140	11575	320	280	41340	1653.5
8/10- 20	28150	23805	775	550	30625	1865
9 /10-20	14445	4900	140	180	15420	3764.5
10/10- 20	30000	26050	1315	690	27225	3892.5
13/10- 20	13780	23770	290	455		
14 /10-20	13575	23560	270	575		
15 40-50	9185	33840	1040	2510		
16/10-20	27925	7950	205	265	67450	283.6
18/10-20	13950	29200	465	590	28605	4109.5
23/10- 20	21720	17670	1292	1320	40365	4886
25 /10-20	16635	11110	272	390		
29 /10-20	11085	12870	316	420	21540	2713

Interpretácia analýzy

Geochemia pôdy

- **Organická zložka**
- **Celkový obsah organického C (TOC)**
- Pôdna reakcia
- Redox podmienky v pôde
- Chemické a fyzikálne podmienky v pôde (zadržiavanie a uvoľňovanie živín, iných prvkov riadi mieru znečistenia ,
- Štruktúra pôdy : spolu s ílmi a inými jemnozrnnými časticami mení povrchovú aktivitu pôdnych zložiek
- Limituje stabilitu minerálnych zložiek

- Minerálne zložky
- Pôdny substrát
- Reziduálne minerály hornín, sedimentárne – zvetrávacie minerály
- transformácia primárnych minerálov
- Íly, oxidy/hydroxidy Al a Fe, clay
- autigénne –vyzrážané y pôdnych roztokov
- antropogénne minerály – znečistenie
- Biogénne minerály

Voda + rozpustené látky + plyn
biota /makro + micro- organická hmota

Pôdy -2011

Pôda : 0-15 cm (humusový horizont)

sample cm	pHKCl	TOC %	TIC	CaCO ₃ %	Fe* %	FeOOH* %	Cu mg.kg-1	Pb mg.kg-1	Zn mg.kg-1	As mg.kg-1	Fe mg.kg-1	Al
2A (0-15)	6.84	5.51	st.	st.	6.71	10.67	187.8	25.5	99.8	124.5	67050	11100
3/A	6.97	4.80	st.	st.	5.87	9.33	270.2	33.0	117.8	41.3	58700	13400
4/A	6.68	9.98	st.	st.	3.52	5.60	172.8	56.0	130.7	31.0	35200	9450
5/A	7.34	4.79	st.	st.	7.07	11.23	1331.5	262.5	2216.5	76.0	70650	13600
6/A	6.77	6.49	st.	st.	5.59	8.88	707.5	125.0	845.0	64.0	55850	12800
7/A	7.80	0.47	0.80	6.67	5.32	8.45	123.5	38.0	70.0	49.1	53150	16200
8/A	5.94	2.93	st.	st.	3.08	4.89	88.5	22.5	70.4	11.6	30750	11800
9/A	6.82	9.81	st.	st.	3.99	6.34	293.8	62.5	289.0	30.9	39900	1000
10/A	4.19	6.37	st.	st.	2.63	4.18	122.1	126.0	134.4	20.2	26300	13750
11/A	6.70	15.34	st.	st.	3.58	5.68	201.1	32.5	154.9	32.8	35750	8600
12/A	6.71	5.30	st.	st.	7.24	11.51	195.2	26.0	106.0	138.5	72400	12350
13/A	7.06	5.40	st.	st.	3.47	5.52	147.4	41.5	155.3	23.3	34700	12450
14/A	6.12	4.46	st.	st.	5.76	9.16	238.8	32.0	116.3	52.5	57600	14500
Aver.	6.65	6.28			4.91	7.8	314	68	347	54	49077	11615

Non residua content of elements : Sutherland (2002) – Antropogenic Contamination

sample	pHKCl	TOC	TIC	CaCO ₃	Fe*	FeOOH*	Cu	Pb	Zn	As	Al
7/A	7.80	0.47	0.80	6.67	5.32	8.45	123	38.	70.	49	16200
11/A	6.70	15.34	st.	st.	3.58	5.68	201	32	154.	32	8600
5/A	7.34	4.79	st.	st.	7.07	11.23	1331	262	2216	76.0	13600

Flotačný kal /Substrát (10-20 cm)

Samples	pHKCl	TOC	TIC	CaCO ₃	Fe*	FeOOH	Cu	Pb	Zn	As	Fe	Al
cm		%	%	%	%	%	mg.kg ⁻¹	mg.kg ⁻¹	mg.kg ⁻¹	mg.kg ⁻¹	mg.kg ⁻¹	
2/10-20	7.88	0.36	3.22	26.75	4.13	6.57	422.5	35.5	45.6	15.0	41340	
8/10-20	7.85	0.31	1.81	15.09	3.06	4.87	424.0	53.0	44.1	24.5	30625	
10/10-20	7.85	0.19	0.15	1.25	2.72	4.33	91.2	54.0	30.6	32.2	27225	
16/10-20	2.63	0.38	7.04	58.49	6.75	10.72	178.1	19.5	34.4	22.1	67450	
18/10-20	7.83	0.10	st.	st.	2.86	4.55	118.7	48.5	30.0	14.4	28605	
23/10-20	3.08	0.30	1.08	8.97	4.04	6.42	718.0	57.0	230.2	17.6	40365	
29/10-20	7.5	0.32	0.18	1.50	2.15	3.42	146.5	14.0	21.0	15.2	21540	
Average		0.28	1.93	16.01	3.67	5.84	299.8	40.2	62.3	20.1	36736	n.d.

Tab. 3. Porovnanie obsahov prvkov v pôdnych horizontoch v zvetranom kale odkaliska (2008). Všetky údaje boli získané analýzou 0.5 M HCl výluhu a predstavujú koncentráciu prvkov pre výpočet tzv. antropogénneho znečistenia (pôvodné práce pozri Lintnerová et al. 2010, 2011).

2011	Cu	Pb	Zn	As	Fe	Al	2008	Cu	Pb	Zn	As	Fe	Al
A hor.							10-20 cm						
Min.	88,5	22	70	12	26300	1000	Min	91	14	21	14	21540	284
Max.	1332	263	2217	138	72400	16200	Max.	718	57	230	32	67450	4909
Priem. (12)	330	63	364	56	50975	11438	Priem.(7)	300	40	62	20	36736	2886
B hor							40-50 cm						
Min..	58	6	43	6	28950	5400	Min.	63	12	22	2	17000	1913
Max.	374	50	163	58	60100	15250	Max	369	54	57	101	43570	3318
Priemer (9)	238	38	89	44	48867	9444	Priem.(7)	168	27	35	29	32497	2615
C hor							60-80 cm						
Min.	75	16	35	28	37450	850	Min..	25	14	23	11	11260	2201
Max.	443	65	92	80	60950	15150	Max	896	54	50	43	45355	5505
Priemer (5)	267	37	66	48	51080	8765	Priem.(9)	236	28	43	16	29751	3563

Záver

1. Odkalisko, ktoré bolo vytvorené z materiálu z úpravy rúd z ložiska Smolník stále, aj po rekultivácii, **predstavuje environmentálne riziko**.
2. Spôsob rekultivácie a uvedené údaje indikujú, že k akumulácii **potenciálne toxických prvkov** dochádza v dôsledku prepojenia pôdy a materiálu odkaliska pórovými roztokmi, prípadne aj životnými činnosťami rastlín a mikroorganizmov.
3. Na akumuláciu prvkov má pozitívny vplyv aj **rastúci obsah Fe-oxidov v pôde a stabilizácia organickej hmoty** v jemnozrnnom materiáli odkaliska.
4. Obidva tieto procesy môžu a pravdepodobne budú **modifikovať aj pH** antropozeme na povrchu odkaliska, ako to vidíme aj na okolitých pôdach na starých haldách, kde je kyslá až silno-kyslá reakcia (Lintnerová et al., 2010).